

İstatistik Adı

Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri

Veri: Kapsam, Dönemsellik ve Zamanlılık

Kapsam karakteristikleri

Çalışmanın amacı: Türkiye'nin uluslararası yatırım pozisyonunu tek bir yayın altında ortaya koymak ve uluslararası karşılaştırılabilirliğini artırmaktır. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin de üyesi olduğu IMF SDDS kapsamında yayımlanması gereken verilerden birisidir.

Verinin tanımı: Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP) bir ekonomideki yerleşik kişilerin yurt dışı yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile rezerv varlık olarak tutulan altın ve döviz şeklindeki finansal varlıklarının ve yerleşiklerin yurt dışı yerleşik kişilere olan finansal yükümlülüklerinin belli bir tarihteki stok değerini göstermektedir.

İstatistiksel kavramlar ve tanımlar:

Doğrudan yatırım: Yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Doğrudan yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde % 10 ya da daha fazla paya sahip olması veya yönetimde söz sahibi olması esastır.

Portföy yatırımları: Hisse senedi ve borç senetlerine yapılan yatırımları içermekte ve doğrudan yatırımların aksine, hisse senedine toplam olarak yüzde 10'un altında yaptığı yatırımla yatırımcı, bu senetleri ihraç eden kuruluşun yönetiminde etkin olmamaktadır. Doğrudan yatırımlarda yatırımcı, yatırım sermayesinin yanı sıra üretim teknolojisi ve işletmecilik bilgisini de beraberinde getirirken, portföy yatırımlarında yabancı yatırımcının sermayeden başka bir katkısı bulunmamaktadır.

Rezerv varlıklar: Para ve kur politikalarını desteklemek, piyasalara güven vermek, T.C. Hükümeti'nin döviz cinsi üzerinden iç ve dış borç servisini gerçekleştirmek, dışsal şoklara karşı gerekli döviz likiditesini bulundurmak gibi amaçlara yönelik olarak parasal otorite tarafından kontrol edilen kullanıma hazır dış varlıklardır.

Diğer yatırımlar: Doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve rezerv varlıklar dışında kalan, mevduat, krediler ve ticari krediler gibi diğer varlık ve yükümlülüklerden oluşmaktadır.

Sınıflamalar: Balance of Payments and International Investment Position Manual, 6th Edition (BPM6) ile External Debt Statistics Guide'da yer alan sınıflamadır.

Hedef kitle: Hazine Müsteşarlığı, Ekonomi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı gibi kamu kurum ve kuruluşları ile IMF gibi uluslararası kuruluşlar ile akademik kullanıcılar ile diğer kullanıcılarıdır.

Coğrafi kapsam: Tüm Türkiye'dir.

Coğrafi düzey: Yoktur.

Sektörel kapsam: Genel Hükümet, Merkez Bankası, Bankalar ve diğer sektörlerdir.

Zaman kapsamı: Veriler, 1996 yılından itibaren derlenmeye başlanmıştır, verilerin ait olduğu dönem itibarıyla tablodaki verilerin stok değerlerini göstermektedir.

Diğer kapsam: Yoktur.

Kapsamdaki sınırlılıklar: Herhangi sınırlayıcı bir durum söz konusu değildir.

İstatistiksel birim: Raporlama yapan birimdir.

Temel dönem/yıl: Yoktur.

Referans dönemi: 5-6 hafta öncesi (gösterge niteliğinde)

Ölçü birimi:

Değişken/Gösterge	Ölçü Birimi
Tüm Değişkenler	Milyon ABD doları

Dönemsellik

Verinin toplama sıklığı: Aylık

Verinin yayımlama sıklığı: Aylık (gösterge niteliğinde) / Üç Aylık

Zamanlılık

Yayımlanan her veri için ortalama üretim süresi

İlk sonuçların yayımlandığı tarih ile referans döneminin son tarihi arasındaki fark (gün): 45 gün

Nihai sonuçların yayımlandığı tarih ile referans döneminin son tarihi arasındaki fark (gün): 45 gün

Kamuoyunun Bilgiye Erişimi

Yayımlama takviminin önceden duyurulması

Veriye ilişkin yayımlama takvimi: Yayımlama takvimi kamuoyuna önceden duyurulmaktadır. Her yılın ilk işgünü internet sitemizde yayımlanmaktadır.

Veri yayımlama takviminin internet adresi: [Veri Yayımlama Takvimi](#)

Veri dağıtım politikası: Her ayın internet sayfasında yayını gerçekleştikten sonra bankamızın veri dağıtım sistemine üye kişi, kurum ve kuruluşlara ilgili tablonun yayımlandığına dair bilgi verilmektedir.

Eş zamanlı yayımlama

Tüm kullanıcılar ile aynı anda paylaşılıp paylaşılmadığı: Paylaşıyor.

Basın veya diğer belirli kullanıcılar ile özel anlaşmalar kapsamında verinin önceden paylaşılıp paylaşılmadığı: Hayır

Bütünlük

Resmi istatistiklerin üretilmesine ilişkin şartlar, koşullar ve gizlilik

İstatistiklerin toplanması, işlenmesi ve dağıtımına ilişkin sorumluluk: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü sorumludur.

Veri üreten kuruluşlar ile veri paylaşımı ve koordinasyon: Hazine Müsteşarlığı ile yapılan protokol gereği veriler, aylık yazışmayla talep edilmektedir.

Bireysel cevaplayıcılara ait verinin gizliliği: Söz konusu veriler, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 25 Nisan 2001 tarih ve 4651 sayılı Kanunla değiştirilen 43.maddesinin 5.fıkrasında yer alan "...Banka, toplanan istatistikî bilgilerden kişisel ve özel nitelikte olanları yayımlayamaz, açıklayamaz, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu dışında resmi veya özel herhangi bir makama veremez. Bu bilgiler istatistiki amaçlar dışında ve ispat aracı olarak kullanılamaz" hükmü gereğince "gizlilik ilkesi" çerçevesinde değerlendirilecek ve üçüncü kişilere açıklanmayacaktır."

İstatistik üretiminde çalışanlar, olanaklar, finansman: Toplamda 5 kişi çalışıyor olup, çalışanların hepsi üniversite/yüksek lisans mezunudur. Bilişim kaynakları açısından bir sorun bulunmamaktadır. Tablo hazırlama sürecinde herhangi bir teknik sorunla karşılaşıldığında Bankamız Bilgi İşlem birimi tarafından gerekli teknik destek sağlanmaktadır.

Kullanıcı ihtiyaçlarının izlenmesi: Yılda bir kez olmak üzere web ortamında "İstatistik Kullanıcı Anketi TCMB Uygulaması" çalışması yapılmaktadır.

Kalite politikası: Verilerin uluslararası standartlarla tam uyumlu yayımlanması; zamanlılık ve tutarlılık açısından öncü ülkelerden biri olmak.

Kalitenin izlenmesi: Verilerin kalitesine ilişkin bir sorun bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu konuda planlanan herhangi bir girişim bulunmamaktadır.

İstatistiklerin yansızlığı: Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı, Borsa İstanbul, TÜİK ve yurtiçinde yerleşik Bankalardan alınan tüm idari kayıtlar, doğrudan tablolara yansıtılmaktadır. İstatistikler yansızdır.

Veri kaynakları: Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı, Borsa İstanbul, TÜİK ve yurtiçinde yerleşik Bankalardan alınan idari kayıtlar.

Yöntem: Gösterge niteliğindeki aylık yayınlarda, veri kaynağı güncel olmadığı takdirde bir önceki dönemin verisi kullanılmaktadır.

Dağıtım şekilleri: Tablolar, excel ve pdf olarak web sitemizde yayımlanmakta olup, referans dönemin gelişmeleri de aynı yerde özetlenmektedir.

İstatistiklerin hatalı yorumlanması ve yanlış kullanımına ilişkin görüş belirtme/tekzip: Veriler yayımlandıktan sonra yayım organlarında hatalı kullanımı önlemeye yönelik düzenli bir takip yapılmaktadır.

	<p>İstatistiksel veri toplama, işleme ve dağıtımdaki şartlar ve koşulların açıklanması: Önceden duyurulan yayım takvimine uygun olarak verilerin zamanında yayımlanması.</p> <p>Mevsimsel düzeltme: Veriler, mevsimsellik içermemekte olup, mevsimsel düzeltme yapılmamaktadır.</p> <p>İstatistiğin toplanması, işlenmesi ve dağıtılması süreçlerinde bağlayıcı olan mevzuat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1211 Sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu (25.4.2001 tarih, 4651 sayılı Kanun ile değiştirilen şekli) Madde 43 • Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar • Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın 17'inci maddesinin (a) fıkrasının "...ikinci ve üçüncü paragrafta belirtilen kamu kurum ve kuruluşları dışındaki Türkiye'de yerleşik kişilerce yurtdışından temin edilen bir yıldan (365 gün) uzun vadeli kredilerle, Türkiye'de yerleşik kişilerin yurtdışından sağladığı bir yıldan kısa vadeli kredilerin takibi ile ilgili usul ve esaslar Merkez ankasınca belirlenir" hükmü çerçevesinde derlenmektedir.
Yayımlanmadan önce veriye devlet birimlerinin içeriden erişimi	Yoktur.
İstatistiklerin yorumlanarak yayımlanması	Yorum yapılmadan yayımlanıyor.
Yenileme ve yöntemdeki büyük değişikliklerin önceden bildirimi	<p>Revizyon takvimi: Aralık hariç diğer gösterge niteliğindeki cari ay verileri yayımlanırken geçmişe dönük olarak;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kısa vadeli dış borçlar ile özel sektörün uzun vadeli dış borcuna ilişkin veriler 2002 yılına kadar olan verilerde, • Diğer kalemlerde cari yıl ve bir önceki yılın verilerinde, cari yıl sonu verileri yayımlanırken ise tüm kalemlerin önceki beş yıl verilerinde revizyon yapılabilmektedir. <p>Yılda bir kez düzenlenen anketlere dayanan yurtdışı ve yurtiçi doğrudan yatırım stok verileri, her yıl Haziran/Eylül ayında önceki iki yılsonu verilerini içerecek şekilde güncellenmektedir. Bunun dışında; istatistikleri oluşturan verilerde yüksek tutarlı değişiklik yapılması gerektiğinde, kamuoyuna bilgi verme kaydıyla, geçmiş yıllara ait istatistikler güncellenebilmektedir</p> <p>İlk verinin ve revize edilmiş verinin tanımlanması: Yayımlanan istatistikler verinin en güncel halini içermektedir.</p> <p>Metodoloji, veri kaynağı ve istatistiksel tekniklere ilişkin büyük değişikliklerin önceden duyurulup duyurulmadığı: Şu ana kadar büyük bir değişiklik olmamakla beraber, tablolarda veya metodolojide gerçekleşecek değişiklikler önceden duyurulur.</p>

Kalite

İstatistiklerin hazırlanmasında kullanılan yöntem ve kaynaklara ait dokümantasyonun yayımlanması

İstatistiklerin hazırlanmasında kullanılan yöntem ve kaynaklara ilişkin açıklamalar bu metaveri dokümanında yer almaktadır.
Veri kaynaklarından biri olan TCMB bilançosu internet sitemizde yayımlanmakta olup, diğer veri kaynakları kamuoyuyla paylaşılmamaktadır.

Bileşen detayının, ilgili veri ile uyumlaştırmanın, kabul edilebilirliğinin güvencesini sağlayan ve istatistiksel çapraz sorguları destekleyen istatistiksel çerçevenin yayımlanması

Verinin içsel tutarlılığı: İstatistikler veri seti içerisinde birbiriyle tutarlıdır.
Verinin zamansal tutarlılığı: Karşılaştırılabilir zaman serileri, 1996 yılından başlamaktadır. Söz konusu istatistiklerde metodolojik olarak seri kırılmaları mevcut değildir.
Verinin sektörler arası ve alanlar arası tutarlılığı: Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri, diğer veri kaynakları veya istatistikler ile uyumludur.

Notlar

Metaverinin son güncellenme tarihi

21/02/2018

“Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri”ne İlişkin Yöntemsel Açıklama

İstatistik Genel Müdürlüğü
Ödemeler Dengesi Müdürlüğü

İçindekiler

I- ULUSLARARASI YATIRIM POZİSYONU.....	8
II- TANIMLAR, SINIFLAMA VE VERİ KAYNAKLARI	8
III- AKIM-STOK İLİŞKİSİ	14
IV- SEKTÖRLER	15
V- EKONOMİK FAALİYET SINIFLAMASI	16
VI- YAYIM	16

I- ULUSLARARASI YATIRIM POZİSYONU

Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu istatistikleri, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından üye ülkelere yol gösterici olarak hazırlanan “Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı (Altıncı El Kitabı-BPM6)”nda yer alan uluslararası standartlar temelinde derlenmektedir. Söz konusu standartlar, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde derlenmesini sağlamaktadır.

Altıncı El Kitabı, veri toplama, veri yayımlama ve diğer derleme süreçlerine ilişkin bir kılavuz niteliğinde değildir. Bu amaçlara yönelik olarak IMF'nin Ödemeler Dengesi Derleme Kılavuzu kullanılabilir. Altıncı El Kitabı'nın amacı, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin gerekli alt bileşenlerini sağlamak ve açıklamak, aynı zamanda söz konusu istatistiklerin kullanımı hakkında temel düzeyde bilgi vererek, uluslararası karşılaştırılabilirliğini arttırmak üzere bir çerçeve oluşturmaktır. Ayrıca, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistikleri ile diğer makroekonomik veriler arasındaki bağlantıların ortaya konulması ve farklı veri setleri arasındaki tutarlılığın sağlanması da hedeflenmektedir (BPM6,para.1.1-1.7,s.1).

Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP), **bir ekonomideki yerleşik kişilerin yurtdışı yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile rezerv varlık olarak tutulan altın şeklindeki finansal varlıklarının ve yerleşiklerin yurtdışı yerleşik kişilere olan finansal yükümlülüklerinin belli bir tarihteki stok değerini** gösteren istatistik bir tablodur.

UYP'de **toplam finansal varlıklar ile toplam finansal yükümlülüklerin farkı net uluslararası yatırım pozisyonu** olarak adlandırılmaktadır. Başka bir deyişle, net uluslararası yatırım pozisyonu, Türkiye'nin yurtdışından alacaklarıyla, Türkiye'nin yurtdışına borçlarının netini göstermektedir. Net UYP pozisyonu pozitif veya negatif olabilir.

II- TANIMLAR, SINIFLAMA VE VERİ KAYNAKLARI

“Varlıklar” ve “Yükümlülükler” olmak üzere iki bölümden oluşan UYP'de, kayıtların yatırım şekline göre sınıflandırıldığı 4 ana yatırım grubu ve alt grupları aşağıda açıklanmaktadır.

1) Doğrudan Yatırımlar:

a) Tanım:

IMF'nin BPM6 ve OECD'nin Doğrudan Yatırım Tanımları Kitabı'na göre (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment-4th Edition), doğrudan yatırım; yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir (BPM6 para. 6.8, s.100). Doğrudan yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde % 10 ya da daha fazla paya sahip olması veya yönetiminde söz sahibi olması esastır.

Yurtiçinde yerleşik doğrudan yatırımcının yurtdışında yerleşik doğrudan yatırım işletmesine yaptığı yatırım, varlık/yükümlülük esasına göre doğrudan yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomide varlık artışı olarak kaydedilmektedir. Diğer taraftan, yurtdışındaki doğrudan yatırım işletmesinin yurtiçindeki doğrudan yatırımcısına - yönetiminde söz sahibi olmayacak ya da yönetiminde % 10'dan daha az bir oy hakkına sahip olacak şekilde - yaptığı yatırım (tersine yatırım) ise doğrudan yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomide yükümlülük artışı olarak kaydedilmektedir. Örneğin, doğrudan yatırım hesabının varlık tarafı aşağıdaki işlemleri içermektedir:

- (a) Doğrudan yatırımcının yurtdışındaki doğrudan yatırım işletmesine yaptığı yatırımlar,
- (b) Doğrudan yatırım işletmesinin yurtdışındaki doğrudan yatırımcısına yaptığı yatırımlar (**tersine yatırım**),
- (c) Yurtdışında **yerleşik grup şirketlerine**¹ yapılan yatırımlar.

Doğrudan yatırım ilişkisi içerisinde olan finansal kuruluşlar (mevduat kabul eden kuruluşlar, yatırım fonları ve sigorta ve emeklilik fonu kuruluşları dışındaki diğer finansal araçlar) arasındaki tüm borç işlemleri doğrudan yatırım işlemlerinden çıkarılarak, portföy ya da diğer yatırım olarak yeniden sınıflandırılmıştır. Ancak, Türkiye'nin Uluslararası Yatırım Pozisyonu halihazırda bu kurala göre derlendiği için herhangi bir değişikliğe gidilmeyecektir.

Doğrudan yatırım kalemi, **Sermaye ve Yatırım Fonu Payları ile Borç Enstrümanları** olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılmaktadır. İlk başlık aşağıdaki kalemlerden oluşmaktadır:

- **Sermaye**, doğrudan yatırımcının ana merkezinin bulunduğu ekonomi dışındaki ekonomilerde yeni bir şirket kurmak ya da mevcut şirketlere iştirak etmek amacıyla yaptığı yatırımı,
- **Yeniden Yatırıma Dönüştürülen Kârlar**, doğrudan yatırımlardan elde edilen kârların dağıtılmaksızın sermayeye ilave edilmesini ifade ederken;

İkinci başlık ise doğrudan yatırımcılar ile bağlı kuruluşları, şubeleri ve iştirakleri arasındaki borçlanma faaliyetlerinden doğan yatırımları göstermektedir.

Sınıflama:

UYP'de doğrudan yatırımlar kalemi,

i) Varlık/Yükümlülük esasına göre:

- Doğrudan Yatırımlar (Varlıklar)
- Doğrudan Yatırımlar (Yükümlülükler)

alt başlıklarında,

ii) Enstrümana göre:

- Yurtdışında yerleşik kişilerin ülkemizde yerleşik şirketlerde aldıkları hisseler ile dağıtılmayan ve sermayeye dönüştürülen kârlar **özsermaye ve yeniden yatırıma dönüştürülen kârları** içeren "**Sermaye**" başlığı altında,
- Yurtiçindeki yabancı ortaklı kuruluşların yurtdışındaki yabancı ortaklarından (ana ortak, şube, iştirak, bağlı ortaklık ve grup şirketleri) sağladıkları/verdikleri ticari ve nakdi krediler, "**Diğer Sermaye**" kaleminde izlenmektedir.

b) Veri kaynakları:

i) Doğrudan Yatırımlar - Varlıklar

Türkiye'de yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları doğrudan yatırımlara ilişkin verilerin kaynağı, 2008-2014 yılları için T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı (Hazine Müsteşarlığı) tarafından yapılan yıllık ankettir. 2015 yılı verilerinden itibaren Hazine Müsteşarlığı yerine T.C. Ekonomi Bakanlığı tarafından yapılan anket verileri ile doğrudan raporlama yöntemi ile elde edilen veriler kullanılmaya başlanmıştır. Stok verilerin coğrafi ve sektörel dağılımı da yayımlanmaktadır. Türkiye'de yerleşik ana ortağın yurtdışındaki şube, iştirak ve bağlı ortaklığına verdiği kredilerin kaydedildiği "**Diğer Sermaye**" kalemi de söz konusu ankettten elde edilmektedir. Yıllık olarak gerçekleştirilen anket ve doğrudan raporlama

¹ "Grup şirketleri", doğrudan yatırımcılarının aynı olmasından dolayı aralarında doğrudan yatırım ilişkisi bulunan ancak bir grup şirketinin diğer bir grup şirketindeki oy hakkının yüzde 10'dan fazla olmadığı işletmelerdir.

yöntemi ile elde edilen veriler, izleyen yıl içinde açıklanmakta, veriler açıklanıncaya kadar önceki yılın stok verisine ödemeler dengesinde yıl içinde oluşan akım değerler eklenerek yayımlanmaktadır.

ii) Doğrudan Yatırımlar - Yükümlülükler

Yurtdışında yerleşik kişilerin Türkiye’de yaptıkları doğrudan yatırım stokuna ilişkin veriler, toplam yabancı sermayeli şirketler içinden sermaye büyüklükleri esas alınarak gruplandırılmış şirketlerin **“tabakalandırılmış örnek alma yöntemine”** göre **seçilmesiyle**, 2001 yılından itibaren yıllık olarak yapılan **anketler yoluyla sağlanan** ve söz konusu şirketlerin defter ve piyasa değerlerini de içeren bilgilerden derlenmektedir. Yabancı sermayeli şirketler anketinde, belirlenen sermaye miktarlarına göre şirketler büyük, orta ve küçük ölçekli olarak ayrıştırılmakta, büyük ölçekli firmaların tümüne anket gönderilirken, küçük ve orta ölçekli firmalardan tabakalandırılmış örnek alma yöntemine göre seçilenlere anket gönderilmekte, ilgili yılda yeni kurulan firmalar da aynı yöntemle ankete dahil edilmektedir. Söz konusu anketle bildiri yapılan şirket değerleri; üç aylık ve gösterge niteliğinde aylık olarak yayımlanan uluslararası yatırım pozisyonuna **“piyasa fiyatı” üzerinden yansıtılan** yurtdışı doğrudan yatırım stoku değerlerinin hesaplanmasında kullanılmaktadır.

Anket sonuçları izleyen yılın Haziran ayında açıklanmaktadır. Anket açıklanıncaya kadar, yurtdışındaki doğrudan yatırım stokları bir önceki yılın anket değeri esas alınarak yeniden hesaplanan stok değerine ödemeler dengesindeki akım değerler eklenerek yayımlanmaktadır.

Doğrudan yatırım stokunun piyasa değeri hesaplanırken, Borsa İstanbul’da (BIST) hisselerinin alım-satımı yapılan şirketlerin piyasa değerleri için BIST’te oluşan piyasa değerleri; diğer firmalar için ise defter değerlerinin BIST tarafından yayınlanan ilgili sektöre ait piyasa değeri/defter değeri oranı ile çarpılmasıyla bulunan değerler kullanılmaktadır. Anket verileri kullanılarak Türkiye’deki doğrudan yatırımlar stokunun coğrafi ve sektörel dağılımı da yapılmaktadır. Diğer sermaye kaleminin veri kaynağı özel sektörün yurtdışından kullandığı kredilerin kredi bazında ayrıntısına ilişkin banka raporlarıdır.

Beşinci El Kitabı’na göre hazırlanan sunumda Türkiye’de yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları doğrudan yatırımlarda, ortağı oldukları şirketten kullandıkları krediler “Varlıklar/Yurtdışında Doğrudan Yatırımlar/Diğer Sermaye” kaleminde (eksi) işaretli olarak kaydedilmekteydi. Altıncı El Kitabı’na göre ise aynı işlem “Yükümlülükler/Doğrudan Yatırımlar/Borç Araçları (Diğer Sermaye)” kalemi altına (artı) işaretle kaydedilmeye başlanmıştır. Bu uygulama sonrası “Varlıklar” ana kalemi ile “Yükümlülükler” ana kalemlerinde değişiklik olurken, “Uluslararası Yatırım Pozisyonu, Net” değerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Aşağıdaki tablolar söz konusu değişikliği göstermektedir.

Tablo 1: Doğrudan Yatırımlar (Milyon ABD doları)

BPM5			BPM6		
	2012	2013		2012	2013
Uluslararası Yatırım Pozisyonu, net	-	-	Uluslararası Yatırım Pozisyonu, net	-422.727	-393.969
Varlıklar	214.039	225.572	Varlıklar	214.449	225.959
Yurtdışında doğrudan yatırımlar	30.968	33.373	Doğrudan yatırımlar	31.378	33.760
Özsermaye ve yeniden yatırıma dönüştürülen karlar	27.513	29.528	Sermaye	57.513	29.528
Diğer sermaye	3.455	3.845	Diğer sermaye	3.865	4.232
Yükümlülükler	636.766	619.541	Yükümlülükler	637.176	619.928
Yurtdışında doğrudan yatırımlar	180.970	149.316	Doğrudan yatırımlar	190.830	149.703
Özsermaye ve yeniden yatırıma dönüştürülen karlar	183.767	143.036	Sermaye	183.767	143.036
Diğer sermaye	6.203	6.280	Diğer sermaye	6.613	6.667

2) Portföy Yatırımları:

a) Tanım:

Portföy yatırımları **hisse senedi ve borç senetlerine** yapılan yatırımları içermekte ve doğrudan yatırımların aksine, **hisse senedine toplam olarak yüzde 10'un altında yaptığı yatırımla yatırımcı, bu senetleri ihraç eden kuruluşun yönetiminde etkin olmamaktadır.** Doğrudan yatırımlarda yatırımcı, yatırım sermayesinin yanı sıra üretim teknolojisi ve işletmecilik bilgisini de beraberinde getirirken, portföy yatırımlarında yabancı yatırımcının sermayeden başka bir katkısı bulunmamaktadır.

b) Sınıflama:

UYP'de portföy yatırımları kalemi,

i) Enstrümana göre:

- Hisse senetleri
- Borç senetleri

ii) Sektörlere göre:

- Bankalar
- Genel Hükümet
- Diğer Sektörler

alt başlıklarında takip edilmektedir.

c) Veri kaynakları:

i) Portföy Yatırımları - Varlıklar

Türkiye'de yerleşik kişilerin yurtdışından hisse senedi, tahvil (Hazine Müsteşarlığı'nca yurtdışında ihraç edilen menkuller hariç), bono ve benzeri menkul kıymet alımlarına ilişkin portföy yatırımları verileri; **bankalar, sigorta şirketleri, faktoring ve finansal kiralama firmaları ile finansal olmayan şirketler nezdinde gerçekleştirilen "Portföy Yatırım Anketi"** ile elde edilen bilgilerden sağlanmaktadır. Söz konusu anket, Merkez Bankası'nca yurtiçinde yerleşiklerin yurtdışındaki portföy yatırımlarının stok değerini belirlemek için, 2001 yılından itibaren düzenli olarak yıllık, Mart 2006 döneminden itibaren de üçer aylık dönemlerde yapılmaktadır. Söz konusu anket ile yurtdışı portföy yatırımlarının coğrafi dağılımı da elde edilebilmektedir. Ayrıca, Türkiye, IMF'nin üye ülkeler nezdinde gerçekleştirdiği yıllık "Eşgüdümlü Portföy Yatırım Anketi (Coordinated Portfolio Investment Survey-CPIS)"ne 2001 yılından beri katılmaktadır. CPIS formları, IMF tarafından yenilenen uluslararası standartlar kapsamında yeniden düzenlenmiş ve daha önce yıllık olarak yapılan raporlama, 6 ayda bir yapılacak şekilde değiştirilmiştir. Söz konusu değişikliklerin yansıtılmış haliyle IMF'e 6-aylık ilk raporlama Ocak 2014'te, ikincisi Temmuz 2014'te yapılmıştır. Böylece yılda iki kez veri gönderimi uygulamasına uyum sağlanmıştır.

ii) Portföy Yatırımları - Yükümlülükler:

Hazine Müsteşarlığı'nın ve kamu bankalarının yurtdışından tahvil ihracı yoluyla gerçekleştirdikleri borçlanma verileri Hazine Müsteşarlığı'nca sağlanırken, yurtdışında yerleşik kişilerin Türkiye'deki portföy yatırımlarına ilişkin hisse senedi ve borç senedi niteliğindeki diğer yükümlülükler, Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK) ile saklama hizmeti veren banka ve kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır.

2005 yılından itibaren, yurtdışında yerleşik kişilerin Türkiye'deki **hisse senedi yatırımlarına ilişkin veriler; Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.'den günlük olarak** alınmaya başlanmıştır. Elde edilen bilgilerle bulunan piyasa değeri UYP'de stok veri olarak, **iki dönem arasındaki değişim ise fiyat ve kur hareketlerinden**

arındırıldıktan sonra ödemeler dengesi istatistiklerinde akım veri olarak kullanılmaktadır. Söz konusu hesaplamada hisse senedi stoku içinde yer alan ancak yüzde 10 kriterini aşması nedeniyle doğrudan yatırım konusu olan ve BIST’te gerçekleştirilen hisse senedi alımları, “Portföy Yatırımları” kaleminden düşülerek “Doğrudan Yatırımlar” kalemine yansıtılmaktadır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından yurtdışında ihraç edilmiş tahvil stokundan, Türkiye’de yerleşik bankalar ile gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan stok tutarı, yerleşiklik ilkesi gereğince, bankalar için 2001 yılından, gerçek ve tüzel kişiler için ise 2003 yılından başlayarak düşülmektedir. Böylece, Hazine Müsteşarlığı tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvil stoku, Türkiye’nin dış borç verilerinde mülkiyet ayrımı gözetilmeksizin ihraç değerinin tamamını gösterecek şekilde yayımlanırken, UYP’de sadece yurtdışında yerleşik kişilerin mülkiyetinde olan kısmını gösterecek şekilde yer almaktadır. Aynı uygulama bankalar ve diğer sektörler tarafından yurtdışında ihraç edilen tahviller için de yapılmaktadır. Ayrıca, **yurtdışında yerleşik kişilerin mülkiyetindeki Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) de UYP’ye yansıtılmaktadır.**

Buna göre, Türkiye’nin Dış Borç Stoku verileriyle UYP’de yer alan ilgili kalemler arasında oluşan farklar Genel Hükümet kalemi için aşağıdaki örnekle açıklanmıştır.

Tablo 2: Yurtdışı Tahvil İhraçları – Dış Borç Stoku ile UYP Karşılaştırması (Milyon ABD doları)

2013 Yatırım (Milyon ABD doları)	Dış Borç (Tahviller)	UYP (Borç Senetleri)
Toplam	55.654	89.903
Yurtdışında ihraç edilen tahviller (Genel Hükümet)		
(Yurtdışı yerleşiklerin mülkiyetinde)	55.654	37.776
Yurtiçinde ihraç edilen tahviller (Genel Hükümet)	-	
(Yurtdışı yerleşiklerin mülkiyetinde)		52.127

3) Diğer Yatırımlar:

a) Tanım:

Doğrudan yatırım, portföy yatırımları ve rezervler dışında kalan diğer sermayeye ilişkin stoklar bu bölümde yer almaktadır. Diğer yatırımlara ilişkin kalemler ve tanımları aşağıdadır.

i) Diğer Hisse Senedi ve Katılım Payları: Genel Hükümet ve Merkez Bankası tarafından uluslararası kuruluşlara katkı payı ve sermaye katılımı olarak gönderilen bedelleri göstermektedir.

ii) Ticari Krediler: İhracatçıların yurtdışındaki alıcı firmalara verdikleri, ithalatçıların ise yurtdışındaki ihracatçı firmalardan sağladıkları malın bedelinin fiili ithalattan sonra vadeli ödenmesi şekliyle sağlanan kredilerin stoklarıdır. Buna göre, dış ticaret verileri içinde yer alan mal mukabili, vadeli akreditif, kabul kredili ve alıcı firma prefinansmanı ödeme şekilleri ticari kredi sayılmaktadır.

iii) **Krediler:** Bir sözleşmeye bağlı olarak belirlenen vadelerde **anapara ile faiz ödemeleri** gerçekleştirilen nakit fon bakiyelerinden oluşur.

iv) **Mevduatlar:** Bankalar nezdindeki **yabancı para ve Türk lirası fon** stoklarını gösterir.

b) Sınıflama:

UYP'de diğer yatırımlar,

i) Enstrümana göre:

- Diğer Hisse Senedi ve Katılım Payları

- Mevduatlar

- Krediler

- Ticari Krediler

ii) Sektörlere göre:

- Merkez Bankası

- Bankalar

- Genel Hükümet

- Diğer Sektörler

iii) Vadeye göre:

- Kısa vadeli (sözleşme tarihi ile son ödeme tarihi arası **365 güne (dahil) kadar** olanlar)

- Uzun vadeli (sözleşme tarihi ile son ödeme tarihi arası **365 günü aşanlar**)

ayrımalarında takip edilmektedir.

c) Veri kaynakları:

i) Diğer Yatırımlar - Varlıklar:

Genel Hükümet tarafından uluslararası kuruluşlara katkı payı ve sermaye katılımı olarak gönderilen bedellere ilişkin veriler Hazine Müsteşarlığı'ndan sağlanmaktadır.

Türkiye'de yerleşik kişilerin ticari kredi alacak bakiyelerine, kullanımlara ilişkin ilgili dış ticaret istatistik verilerinin toplamından, hareketli ortalamalar yöntemiyle belirlenen ödemelerin düşülmesi sonucu ulaşılmaktadır.

Nakit kredi alacakları ve bankaların yurtdışındaki bankalar nezdindeki varlıkları banka kayıtlarından; yurtdışında yerleşik kişilerin yurtdışındaki mevduatlarına ilişkin veriler ise Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) istatistiklerinden derlenmektedir.

ii) Diğer Yatırımlar - Yükümlülükler:

Ticari kredi yükümlülük bakiyesine, dış ticaret istatistik verileri ile işleme aracılık eden banka kayıtları kullanılarak ulaşılmaktadır.

Kamu sektörünün uzun vadeli dış borcuna ilişkin veriler, Hazine Müsteşarlığı tarafından, özel sektörün uzun vadeli dış borç verileri ile tüm sektörlerin kısa vadeli dış borç verileri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. (Merkez Bankası) İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü tarafından derlenmektedir.

Kamu bankaları ve KİT'ler haricindeki Türkiye'de yerleşik bankalar, bankacılık dışı finansal kuruluşlar ile finansal olmayan kuruluşlar ve hanehalkı tarafından, yurtdışından temin edilen bir yıldan (365 günü

aşan süreler) uzun vadeli kredilerin istatistiki takibi, kullanım ve geri ödeme işlemlerini gerçekleştiren bankalarca kredi borçlusundan temin edilerek Bankamıza bildirim yapılan ayrıntılı bilgilerle sağlanmaktadır. Ayrıca, Türkiye'ye getirilmeden yurtdışında yapılan kullanım ve geri ödeme bilgileri borçlu firmalardan sağlanmaktadır.

Türkiye'de yerleşik bankaların sağladıkları krediler ile bankacılık dışı finansal kuruluşlar, finansal olmayan kuruluşlar ve hane halkı tarafından yurtdışından temin edilen bir yıldan kısa vadeli nakit krediler, Merkez Bankası İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü'nce kullanım ve geri ödeme işlemlerini gerçekleştiren bankalarca kredi borçlusundan temin edilerek kredi bazında yapılan bildirimlerle ayrıntılı olarak takip edilmektedir.

Yurtdışında yerleşik kişilerin mevduatlarına ilişkin veriler ise Merkez Bankası ve banka kayıtlarından elde edilmektedir.

4) Rezervler:

a) Tanım:

Rezerv varlıklar, para ve kur politikalarını desteklemek, piyasalara güven vermek, T.C. Hükümeti'nin döviz cinsi üzerinden iç ve dış borç servisini gerçekleştirmek, dışsal şoklara karşı gerekli döviz likiditesini bulundurmak gibi amaçlara yönelik olarak parasal otorite tarafından kontrol edilen kullanıma hazır dış varlıklardır.

b) Sınıflama:

Enstrümana göre:

- i) **Parasal Altın Rezervleri:** Merkez Bankası'nın altın rezervleri,
- ii) **Özel Çekiş Hakları (SDR):** Türkiye'nin kotası çerçevesinde Merkez Bankası'na rezerv sağlamak amacıyla IMF tarafından tahsis edilen SDR cinsinden uluslararası rezerv,
- iii) **IMF Nezdinde Rezerv Varlıklar:** Türkiye'nin kredi dilimlerinden satın alışların toplamı,
- iv) **Yabancı Para:** Merkez Bankası'nın ödemeler için kullanıma hazır yurtdışı bankalar nezdindeki mevduatlar ile menkul kıymetler, alt gruplarında izlenmektedir.

c) Veri kaynakları:

Merkez Bankası kayıtlarından elde edilmektedir.

III- AKIM-STOK İLİŞKİSİ

Stoklar her **dönem sonunda geçerli piyasa değerleri üzerinden** değerlendirilmekte ve yine dönem sonunda geçerli kurlarla ABD dolar karşılıkları bulunmaktadır. Buna göre, **dönem sonu piyasa fiyatlarıyla ve cari kurlarla değerlendirilmiş varlık ve yükümlülük kalemleri için iki dönem arasındaki fark, ödemeler dengesi finans hesaplarındaki akım rakamları ile iki dönem arasındaki piyasa değeri değişimi ve kur farklarından oluşmaktadır.**

Örneğin; "Portföy Yatırımları-Yükümlülükler" kalemi altında yer alan ve 2012 yılsonu itibarıyla 70.616 milyon ABD doları olan yurtdışında yerleşik kişilerin mülkiyetindeki hisse senedi stoku, 2013 yılı içinde yapılan ve ödemeler dengesi istatistiklerine yansıtılan net alımlar nedeniyle 842 milyon ABD doları artmış, ancak hisse senetlerindeki fiyat düşüşleri ve döviz kuru değişimi nedeniyle 19.124 milyon ABD doları değer kaybederek, 2013 yılsonu cari piyasa ve kur değerleriyle 52.334 milyon ABD dolarına düşmüştür. Aynı kalem altında "Borç Senetleri-Genel Hükümet-Yurtiçi"nde yer alan yurtdışında yerleşik kişilerin mülkiyetindeki Devlet İç Borçlanma Senetleri, 2012 yılsonu itibarıyla 62.685 milyon ABD doları

iken, 14.691 milyon ABD dolarlık değer ve kur farkından dolayı azalış nedeniyle, 4.133 milyon ABD dolarlık net alımlara rağmen, 2013 yılsonunda 52.127 milyon ABD dolarına düşmüştür.

Bu işlemlerin ödemeler dengesi istatistikleri ve UYP'ye yansımaları aşağıdaki gibidir. Örnekte de görüleceği üzere, yıl içindeki alım ve satımlar ödemeler dengesi istatistiklerine kaydedilmekte, değer ve kur farkı değişimleri ise UYP'ye yansımaktadır. Böylece iki dönem arasındaki stok farkı içindeki değer ve kur farkı değişimleri, ödemeler dengesi istatistikleri ile UYP arasındaki farkı oluşturmaktadır.

Tablo 3: Akım-Stok ilişkisi (Milyon ABD Doları)

Akım-Stok ilişkisi (Milyon ABD doları)	2012 Yılsonu Stoku	Ödemeler Dengesi İşlemleri	Değer ve Kur Farkı Değişimleri	2013 Yılsonu Stoku
Hisse Senetleri	70.616	842	-19.124	52.334
Borç Senetleri-Yurtiçi	62.685	4.133	-14.691	52.127

IV- SEKTÖRLER

Uluslararası Yatırım Pozisyonu sektörel dağılımı, ortak ekonomik amaçlarına göre 4 ana grupta sınıflanmakta olup, bu dağılımda yer alan ilgili kuruluşlar aşağıda açıklanmaktadır.

Merkez Bankası: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. yer almaktadır.

Bankalar: Merkez Bankası dışındaki kamu veya özel (katılım bankaları dahil) bankaları kapsamaktadır. Bu grupta yer alan bankalardan T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. ve Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. "**Kamu Bankaları**", diğer bankalar ise "**Özel Bankalar**" olarak sınıflandırılmaktadır.

Genel Hükümet: Merkezi yönetim, yerel yönetim ve hükümet tarafından yönetilen sosyal güvenlik kurumlarını kapsamaktadır. Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) bu sektöre dahil değildir.

Diğer Sektörler: Bu grupta fonksiyonlar itibarıyla aşağıdaki kuruluşlar yer almaktadır.

a) Sigorta, emeklilik ve diğer finansal aracılık hizmetleri veren şirketlerden oluşan "**bankacılık dışı finansal kuruluşlar**",

b) Faaliyet alanı mal ve hizmet üretimi olan şirketlerden oluşan "**finansal olmayan kuruluşlar (KİT'ler dahil)**",

c) Ticari birlikler, yardım dernekleri gibi "**kar amaçlı çalışmayan kuruluşlar**",

d) Gerçek kişilerden oluşan "**hane halkı**".

Ayrıca, "Diğer Sektörler" mülkiyet açısından KİT'lerin yer aldığı "**Diğer Sektörler-Kamu**" ve mülkiyeti özel kişiler elinde bulunan diğer şirketler ile hane halkının yer aldığı "**Diğer Sektörler-Özel**" olarak da sınıflandırılmaktadır.

V- EKONOMİK FAALİYET SINIFLAMASI

UYP'de ekonomik faaliyetler sınıflaması; Avrupa Birliği tarafından geliştirilen, ekonomik faaliyetlerin çeşitli istatistiki sınıflamalarını gösteren **Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması'na (Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne - NACE Rev 2)** göre yapılmaktadır. Söz konusu sınıflama dağılımı firmaların beyanlarından veya bankalar aracılığıyla elde edilen bilgilerden sağlanmakta ve belli dönemlerde güncelleme çalışmaları yapılmaktadır.

Yurtdışında yerleşik kişilerin BIST'te gerçekleştirdikleri **hisse senedi alımlarına** ilişkin stoklarda ise borçlunun ekonomik faaliyet sınıflaması **BIST tarafından belirlenen sektör ayırımına göre** yapılmaktadır.

VI- YAYIM

Türkiye'nin yurtdışı varlık ve yükümlülüklerinin belli bir tarih itibarıyla stok değerini gösteren UYP, **1996 yılından itibaren** derlenmeye başlanmıştır. 2000 yılında varlık ve yükümlülük kalemlerine doğrudan yatırım ve 2001 yılında varlık kalemine Türkiye'nin yurtdışı portföy yatırım stok rakamlarının eklenmesi ile UYP, varlıklarda; portföy yatırımları, doğrudan yatırımlar, diğer yatırımlar, rezerv varlıklar, yükümlülüklerde ise doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve diğer yatırımlar ana kalemlerinden oluşacak şekilde **çeyrek dönemler itibarıyla ve gösterge niteliğinde aylık olarak** yayımlanmaktadır.

1) Çeyrek dönemler itibarıyla yayımlanan UYP:

Türkiye'nin finansal yurtdışı varlık ve yükümlülüklerini gösteren UYP verileri, her çeyrek dönem için ilgili dönemi takip eden ikinci ayda yayımlanmaktadır.

Yılda bir kez gerçekleştirilen ankete dayanan yurtiçi ve yurtdışı doğrudan yatırım yılsonu stok verileri, izleyen yılın Haziran ayında güncellenmektedir. Yılsonu haricindeki üçer aylık stok verileri ise ay sonları itibarıyla gösterge niteliğinde yayımlanan UYP'deki yöntemle aynı şekilde hesaplanmaktadır.

2) Ay sonları itibarıyla gösterge niteliğinde yayımlanan UYP:

Ay sonlarına ilişkin gösterge niteliğindeki UYP'de, yurtdışında yerleşik kişilerin Türkiye'de yaptıkları **doğrudan yatırım stok verileri**, yılda bir kez yapılan yabancı sermayeli şirketler anket sonuçlarının, ay sonları itibarıyla, BIST verilerinden yararlanarak piyasa değerine getirilmesi ve hesaplanan tutara, ödemeler dengesi istatistiklerine yansıyan Türkiye'deki doğrudan yatırımlara ilişkin ilgili ay akım rakamlarının eklenmesi ile hesaplanmaktadır.

Türkiye'de yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları **doğrudan yatırım stok verileri** ise Hazine Müsteşarlığı tarafından yılda bir kez yapılan yurtdışı doğrudan yatırım anket sonuçlarına, ay sonları itibarıyla, ödemeler dengesi istatistiklerine yansıyan yurtdışı doğrudan yatırımlara ilişkin ilgili ay akım rakamlarının eklenmesi ile hesaplanmaktadır.

UYP'nin "**Varlıklar**" bölümündeki **portföy yatırımlarına** veri kaynağı olan portföy yatırım anketi, üçer aylık dönem sonları itibarıyla derlenmektedir. Söz konusu anket ile üçer aylık dönemlerde elde edilen stok rakamı, izleyen aylardaki UYP'de kullanılmakta, bir sonraki üçer aylık anket sonuçlarına göre güncellenmektedir. Yine "**Varlıklar**" bölümünün "**Diğer Yatırımlar**" kaleminde yer alan ve BIS istatistiklerinden derlenen yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışındaki mevduatlarına ilişkin veriler ise BIS'in söz konusu verileri yayımlama tarihine bağlı olarak UYP'ye gecikmeli yansıtılmaktadır.

Yayımlama takvimi, <http://www3.tcmb.gov.tr/veriyaytakvim/takvim.php> adresinde yer almaktadır.